DOI: 10.33896/PorJ.2025.5.4

Zofia Kotowska
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
zofiakotowska15@gmail.com
ORCID: 0009-0008-2402-2024

PREDYKATY ZAKONNE W ZGROMADZENIU SIÓSTR NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP NADAWANE W LATACH 1859–1912

1. WPROWADZENIE

Imiona zakonne są szczególną kategorią imion. Ich nadanie wiąże się zawsze ze wstąpieniem do zakonu lub zgromadzenia zakonnego i jest symbolem porzucenia dawnych przyzwyczajeń oraz rozpoczęcia nowego życia. Ewa Zmuda definiuje imię zakonne jako „indywidualną nazwę własną osobową nadaną przez władze zakonne osobie wstępującej do nowicjatu (bez porozumienia z osobą nominowaną lub po uzgodnieniu z nią)" (Zmuda 2015: 138). Podobnie jak inne imiona imię zakonne pełni funkcję nominacyjną oraz identyfikacyjną. Jest określeniem, z którym przyjmująca je osoba utożsamia się do końca życia (wyjąwszy wypadki wystąpienia z zakonu), ułatwia komunikację i umożliwia jednoznaczną identyfikację osób. W wypadku imion zakonnych bardzo ważna jest także funkcja symboliczno-teologiczna (Zmuda 2021: 12). Nowa nazwa symbolizuje przemianę, wejście w nowe życie, często wiąże się też z osobą nowego patrona lub niesie ze sobą określone znaczenie, wyrażające treści chrześcijańskie. Stanisława Sochacka pisze również, że imiona zakonne „obok funkcji nominatywnej pełnią funkcję impresywną" (Sochacka 2003: 246). Nie tylko reprezentują daną osobę, mają też w konkretny sposób na nią oddziaływać i zachęcać do rozwijania w sobie jakichś cech lub naśladowania jakiejś postaci.

Zwyczaj nadawania nowego imienia osobom rozpoczynającym życie zakonne, choć uświęcony wielowiekową tradycją, nie wszędzie przyjmował się w tym samym czasie, kształtował się też różnie w zależności od miejsca i epoki. Także obecnie nie dotyczy on wszystkich zakonów i zgromadzeń zakonnych. Imiona nadawane są najczęściej przy przyjęciu do nowicjatu, a więc na samym początku życia zakonnego, po krótkim okresie próby, zwanym postulatem. Następuje wtedy obrzęd obłóczyn,

w którym kandydat otrzymuje strój zakonny. Czasami imię przyjmowane jest wcześniej, od razu przy wstąpieniu, lub później – przy okazji ślubów zakonnych (Zmuda 2019: 19).

Różna była też (i wciąż jest) budowa imion zakonnych w poszczególnych zakonach i zgromadzeniach. W niektórych z nich oprócz imion (których nadawano czasem więcej niż jedno) przyjmuje się również tzw. predykaty odwołujące się do konkretnej tajemnicy, szczególnego nabożeństwa lub osoby jakiegoś świętego (na przykład *Jan od Krzyża* lub *Teresa od Dzieciątka Jezus*). Stanisława Sochacka definiuje predykaty jako „dodatkowe określenia pełniące funkcję deskrypcji jednostkowych. W rozumieniu osób duchownych to tajemnice wskazujące na szczególne nabożeństwo do osób świętych, zwracające uwagę na cnoty i charyzmaty" (Sochacka 2003: 247). Jak pisze s. Małgorzata Borkowska, takie określenia zastępowały osobom zakonnym nazwisko i oznaczały „przejście z rodziny ziemskiej do niebieskiej" (Borkowska 2017: 49). Predykat nazywany jest również *tytulacją*, *wezwaniem* lub *przydomkiem hagionimicznym* (Zmuda 2019: 20), a w zgromadzeniu sióstr niepokalanek – *tajemnicą* (Łapińska 1999: 6). W klasztorach, w których imiona się powtarzały, predykat pełnił dodatkowo funkcję identyfikującą. Z kolei tam, gdzie pozostawano przy imionach chrzestnych, ale dodawano do nich predykat (zdarzało się to również w zgromadzeniu sióstr niepokalanek, szczególnie w początkach jego działalności), to właśnie on był tym elementem, który wyraźnie odróżniał imię zakonne od imienia świeckiego.

Termin *imię zakonne* można więc rozumieć dwojako: jako pełną nazwę osobową, składającą się w wielu wypadkach z imienia lub dwóch imion i predykatu, lub jedynie jako pierwszą część tej nazwy, w odróżnieniu od następującego po niej predykatu. Podobnie jak Ewa Zmuda (Zmuda 2019, 2021) używam tego terminu w obydwu znaczeniach.

Artykuł dotyczy predykatów zakonnych nadawanych w Zgromadzeniu Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP (niepokalanek). Materiał badawczy zaczerpnęłam z biogramów sporządzonych przez Ewę Jabłońską-Deptułę na podstawie materiałów znajdujących się w archiwum zakonnym (Jabłońska-Deptuła 1993). Dotyczy on sióstr, które wstąpiły do zgromadzenia za życia jego założycielki, bł. Marceliny Darowskiej, a imiona zakonne otrzymały w latach 1859–1912. Moim celem było zbadanie, jakiego rodzaju predykaty nadawano w tym okresie, a także zastanowienie się nad prawdopodobnymi motywacjami oraz zależnościami między przyjmowanymi predykatami a czynnikami pozajęzykowymi. Takie związki mogły dotyczyć zarówno życia konkretnej siostry, jak i zgromadzenia oraz całego Kościoła i społeczeństwa. Starałam się również sprawdzić, co na podstawie analizy predykatów zakonnych można powiedzieć o samym zgromadzeniu oraz wartościach i formach pobożności, które były szczególnie istotne w pierwszych kilkudziesięciu latach jego istnienia.

2. STAN BADAŃ NAD PREDYKATAMI ZAKONNYMI

Imiennictwo zakonne przez długi czas było niezbadaną dziedziną onomastyki. Pierwsze prace na jego temat pojawiły się na przełomie XX i XXI wieku[1]. Od tego czasu powstało kilkanaście artykułów dotyczących antroponimii w różnych zgromadzeniach zakonnych, zwykle jednak dotyczą one wyłącznie imion[2]. O predykatach wspomina między innymi Stanisława Sochacka w artykule *Imiennictwo żeńskich zgromadzeń zakonnych* (Sochacka 2003). Najwięcej pisała o nich Ewa Zmuda (wcześniej: Wieczorek) w swoich pracach dotyczących przede wszystkim imiennictwa w zakonie karmelitańskim, np. w artykule *Imiona sióstr karmelitanek Dzieciątka Jezus z drugiej połowy XX wieku* (Wieczorek 2010), *Imię zakonne – znakiem religijności i tożsamości* (Zmuda 2015), *(Nie)zależność imion zakonnych od chrzestnych na przykładzie imion karmelitów bosych* (Zmuda 2017). Najobszerniej temat został opracowany w dwóch monografiach badaczki dotyczących imiennictwa karmelitańskiego: *Imiona zakonne karmelitanek bosych (od XVII do pierwszej połowy XX w.)* (Zmuda 2019) oraz *Imiona zakonne karmelitów bosych (od XVII do XX w.)* (Zmuda 2021). Autorka dokonuje w nich obszernej analizy semantyczno-teologicznej imion i predykatów zakonnych w żeńskiej i męskiej gałęzi karmelu. Zarówno imiona, jak i predykaty w Zgromadzeniu Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny opisywała Marzena Łapińska w pracy magisterskiej (Łapińska 1999). Choć jej tematem są imiona i predykaty niepokalanek z lat 1857–1998, w analizie autorka skupia się przede wszystkim na imionach sióstr żyjących, ponieważ praca opiera się w znacznym stopniu na rozmowach z nimi. Część poświęcona predykatom zawiera ich słownik oraz analizę semantyczną i strukturalną, nie wyczerpuje jednak tematu możliwych motywacji i zależności, którymi chciałabym zająć się w tym artykule.

We wszystkich badaniach predykaty zakonne, nawet jeżeli ich opis stanowi istotną część pracy, są rozpatrywane na drugim miejscu po imionach zakonnych i pozostają nieco w cieniu ich analiz. Nie ma natomiast opracowań dotyczących wyłącznie predykatów. Jak pisze Ewa Zmuda, jest to pole niezbadane nie tylko pod względem językoznawczym, lecz także teologicznym: „brak jakichkolwiek publikacji teologicznych na temat predykatów, a nawet w ogóle imion zakonnych. W całej literaturze światowej występuje […] tylko jedno opracowane hasło na ten temat w *Dizionario degli instituti di perfezione*” (Zmuda 2017: 194).

---

[1] Np. prace Łucji Marii Szewczyk (Szewczyk 2000a, 2000b), Lidii Citko (Citko 1999, 2000) czy Stanisławy Sochackiej (Sochacka 2001, 2003).

[2] Np. prace Marii Czaplickiej-Jedlikowskiej dotyczące imion u zmartwychwstanek (Czaplicka-Jedlikowska 2008) i bernardynów (Czaplicka-Jedlikowska 2021) lub artykuł Violetty Przybylskiej o imionach w Zgromadzeniu Sióstr św. Elżbiety (Przybylska 2008).

3. ZGROMADZENIE SIÓSTR NIEPOKALANEK

Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny (*Congregatio Sororum Immaculatae Conceptionis Beatae Virginis Mariae*) jest habitowym czynnym zgromadzeniem zakonnym, prowadzącym przede wszystkim działalność edukacyjną i wychowawczą. Jego głównym celem jest praca dla dobra Ojczyzny przez odnowę rodziny, a przede wszystkim kobiety. Szczególną Patronką zgromadzenia jest Matka Boża Niepokalana. Za najważniejsze cechy i „filary duchowości niepokalańskiej" siostry uznają prawdę, maryjność, czystość, modlitwę za Kościół i umiłowanie Ojczyzny (Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP 2025, dostęp: 3.02.2025).

Zgromadzenie sióstr niepokalanek powstawało w Rzymie w latach 1854–1857. Jego założycielkami były Józefa Karska i Marcelina Darowska. Pierwsza z nich zainicjowała dzieło w Rzymie, druga zaś po jej śmierci kontynuowała je i rozwijała w Polsce. Zgromadzenie utworzono w rzymskim środowisku emigracyjnym, we współpracy z członkami zgromadzenia zmartwychwstańców. Pierwszą placówką w Polsce stał się Jazłowiec, do którego siostry przybyły w 1863 roku. 29 lipca 1874 roku zgromadzenie zostało oficjalnie zatwierdzone przez Stolicę Apostolską. Kolejne fundacje na ziemiach polskich powstawały w zaborze austriackim w Jarosławiu, Niżniowie i Nowym Sączu, a także, choć było to znacznie trudniejsze przedsięwzięcie, na terenach pod władzą rosyjską – w Słonimiu i Szymanowie (Jabłońska-Deptuła 1993). W momencie śmierci m. Marceliny w 1911 roku zgromadzenie miało 6 domów i liczyło 306 sióstr (Jabłońska-Deptuła 1993: 151).

Imiona zakonne niepokalanek składają się z trzech części. Pierwszą z nich jest imię *Maria*, noszone przez wszystkie siostry jako znak szczególnego nabożeństwa do Matki Bożej. Drugim elementem jest właściwe imię zakonne. Nie powtarzają się one w całym zgromadzeniu – w tym samym czasie nie może być w nim dwóch sióstr noszących takie samo imię. Po imieniu następuje predykat, u niepokalanek nazywany *tajemnicą*. Nie pełni on tutaj funkcji identyfikacyjnej, jak w zgromadzeniach, w których imiona często się powtarzają, jest jednak ważnym elementem ze względu na swoją treść teologiczną. W codziennej komunikacji siostry niepokalanki posługują się samym imieniem zakonnym, bez predykatu i imienia *Maria*, np. *s. Emilia*, *s. Hieronima*. W dokumentach zakonnych i sytuacjach bardziej oficjalnych używają pełnej formy, przy czym pierwsze imię *Maria* zwykle zapisywane jest skrótowo: *s. M. Emilia od Aniołów*, *s. M. Hieronima od Zmartwychwstania*. Predykaty u sióstr niepokalanek mogą się powtarzać – w tym samym momencie często jest w zgromadzeniu kilka lub nawet więcej sióstr noszących tę samą tajemnicę. Jest to zasadnicza różnica w stosunku do imienia zakonnego, które mogło wystąpić ponownie dopiero po śmierci noszącej je wcześniej siostry.

Przed Soborem Watykańskim II imiona oraz predykaty wybierane były, podobnie jak w innych zgromadzeniach, przez przełożoną generalną. Nazwy, które anali-

zuję, wybierała więc przede wszystkim m. Marcelina Darowska. Jak pisze Marzena Łapińska, wybór ten „był dogłębnie przemyślaną decyzją, a nie dziełem przypadku" (Łapińska 2004: 74). Decyzja ta mogła być poprzedzona rozmową z postulantką. Przy wyborze predykatu brano czasem pod uwagę na przykład szczególne nabożeństwo danej siostry. Do 1971 roku niepokalanki otrzymywały imiona zakonne przy okazji ceremonii obłóczyn, rozpoczynającej okres nowicjatu (Łapińska 2004: 74).

4. ANALIZOWANY MATERIAŁ I METODOLOGIA

Materiał, z którego korzystałam, pochodzi z publikacji *Niepokalanki w polskim trwaniu* Ewy Jabłońskiej-Deptuły (Jabłońska-Deptuła 1993), w której autorka szczegółowo omawia historię Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP oraz jego charyzmat i działalność, przede wszystkim za życia założycielki. Na końcu książki umieszczone są biogramy wszystkich sióstr, które wstąpiły do niepokalanek od początku zgromadzenia do śmierci m. Marceliny w 1911 r., a ich obłóczyny oraz przyjęcie przez nie imienia zakonnego odbywały się w latach 1859–1912. Jak pisze autorka,

> Podstawę źródłową biogramów stanowił niepełny, odtworzony ex post „Katalog obłóczyn i profesji", do którego zostały wniesione liczne poprawki zaczerpnięte głównie z kronik poszczególnych domów oraz z korespondencji sióstr. Jest to pierwsza próba odtworzenia wykazu sióstr, które wstąpiły do czasu śmierci matki Marceliny Darowskiej […] (Jabłońska-Deptuła 1993: 329).

Każdy z 461 biogramów zawiera imię zakonne oraz (z kilkoma wyjątkami) tajemnicę zakonną siostry. Przy prawie wszystkich imionach odnotowano świeckie imię i nazwisko siostry (przy 4 biogramach brakuje imienia, przy 3 – nazwiska) oraz daty urodzenia, wstąpienia do zgromadzenia, rozpoczęcia nowicjatu, złożenia ślubów i śmierci lub ewentualnie wystąpienia ze zgromadzenia. Większość biogramów zawiera również inne dane, takie jak miejsce urodzenia i śmierci, imiona rodziców, funkcje pełnione w zgromadzeniu, a często także kilkuzdaniowy lub dłuższy opis zawierający inne dostępne informacje o danej siostrze. W zestawieniu znajdują się biogramy dwóch sióstr, które w trakcie nowicjatu zrezygnowały z życia zakonnego, jednak po jakimś czasie zdecydowały się na ponowne wstąpienie i przy drugich obłóczynach otrzymały inne imię. W każdym z tych wypadków traktowałam oba imiona osobno, tak jakby były to dwie różne siostry. Do spisu dodałam również imiona i predykaty założycielek zgromadzenia – m. Józefy od Jezusa Ukrzyżowanego i m. Marceliny od Niepokalanego Poczęcia NMP. Razem dało to 465 sióstr. Tylko przy imionach 6 z nich brakuje informacji o nadanej im tajemnicy. Przy pozostałych 459 jest ona odnotowana.

Ponieważ predykaty dość często się powtarzały, ich zbiór nie jest tak liczny jak zbiór imion: w grupie sióstr, których biogramy analizowałam, wystąpiło 329 imion, ale tylko 85 tajemnic zakonnych. Niektóre podobne do siebie predykaty uznałam za tożsame, mimo drobnych różnic w ich formie. Dotyczyło to sytuacji, kiedy różniły się one formą przymiotnika, np. *Matki Bożej* i *Matki Boskiej*, kiedy w predykatach występowały skróty lub ich rozwinięcia (np. *NMP* / *Najświętszej Maryi Panny*) oraz kiedy predykat składał się z tych samych wyrazów ułożonych w innym szyku (np. *od Świętej Trójcy* i *od Trójcy Świętej*). Uznawałam natomiast predykaty za odrębne, jeśli były podobne pod względem znaczenia, ale składały się z innych wyrazów, np. *od Serca Jezusowego*, *od Serca Jezusa* i *od Serca Pana Jezusa* lub od *Krwi Przenajdroższej* i *od Krwi Przenajświętszej*.

Moja praca polegała na zebraniu i uporządkowaniu danych zaczerpniętych z biogramów, klasyfikacji predykatów oraz ich analizie w perspektywie historycznej, kulturowej i teolingwistycznej. Podział antroponimów według treści teologicznych, do których się one odwołują, pozwolił na porównanie frekwencji predykatów powiązanych z poszczególnymi aspektami duchowości. Jak pisze Ewa Zmuda, „[b]adania nad imionami zakonnymi są […] z założenia badaniami interdyscyplinarnymi" (Zmuda 2016: 154), wymagają więc uwzględnienia aspektu teologicznego i kulturowego omawianych jednostek antroponimicznych. Spojrzenie na zebrane predykaty w świetle danych historycznych, a szczególnie historii Kościoła i samego Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP, pozwala na wielostronne zbadanie możliwych motywacji ich nadania. Ważnym elementem analizy było także zestawienie predykatów z imionami zakonnymi sióstr, ponieważ w pewnych wypadkach ich połączenie niesie ze sobą nowe znaczenia. Istotne były również zależności między badanymi predykatami a innymi danymi zawartymi w publikacji Ewy Jabłońskiej-Deptuły, takimi jak na przykład pochodzenie danej siostry, data obłóczyn lub wstąpienia do zgromadzenia.

Przy analizie brałam pod uwagę historyczność materiału, nie uwzględniałam więc na przykład inspiracji nabożeństwami, które rozpowszechniły się dopiero w XX wieku. Wiadomości o przedsoborowych wspomnieniach i świętach liturgicznych pochodzą przede wszystkim z *Mszalika tynieckiego* (Benedyktyni tynieccy 2012) oraz artykułów w serwisie *Internetowa Liturgia Godzin*.

5. SZCZEGÓLNE PRZYPADKI PREDYKATÓW W ANALIZOWANYM MATERIALE

Powszechna w zgromadzeniu sióstr niepokalanek była zasada, że nie można nadać po raz drugi danego imienia z tym samym predykatem (Łapińska 1999: 6). Odstępstwa od tej reguły zdarzały się niezwykle rzadko. W badanym przeze mnie materiale

jest 7 takich wypadków. Siostry, które przyjęły predykat taki sam jak ich imienniczki, to:

- s. Irena od Niepokalanego Poczęcia NMP (przyjęcie do nowicjatu w 1903 r., 4 lata po śmierci poprzedniej s. Ireny od Niepokalanego Poczęcia NMP);
- s. Magdalena od Dobrego Pasterza (1899 r., rok po opuszczeniu zgromadzenia przez poprzedniczkę);
- s. Ewa od Niepokalanego Poczęcia (1901 r., 8 lat po śmierci poprzedniczki);
- s. Cherubina od Niepokalanego Poczęcia NMP (1903 r., 2 lata po wydaleniu poprzedniej siostry ze zgromadzenia);
- s. Teofila od Trójcy Przenajświętszej (1909 r., 2 lata po wystąpieniu siostry ze zgromadzenia);
- s. Kunegunda od Wniebowzięcia (1905 r., w roku śmierci poprzedniczki);
- s. Augusta od Dzieciątka Jezus (1901 r., ok. 20 lat po wystąpieniu poprzedniczki ze zgromadzenia).

W 4 na 7 sytuacji pierwsza z sióstr noszących to samo imię i predykat opuściła zgromadzenie przed ślubami zakonnymi. Być może to sprawiło, że zestawienie imienia i tajemnicy było wciąż traktowane jako „wolne". Trudno jednak o taką interpretację w wypadku s. Kunegundy od Wniebowzięcia, której poprzedniczka przeżyła w zgromadzeniu 39 lat i zmarła kilka miesięcy przed jej wstąpieniem do nowicjatu (Jabłońska-Deptuła 1993: 320).

Choć raz nadane imiona zakonne zasadniczo nie były już zmieniane, są 4 sytuacje, kiedy siostra używała w późniejszym okresie innej wersji predykatu niż otrzymana podczas obłóczyn. Są to:

- s. Józefa od Pana Jezusa Ukrzyżowanego vel od Ukrzyżowanego Zbawiciela;
- s. Aniela od Łaski Bożej (pierwotne brzmienie tajemnicy: *od Łaski Bożej i Miłosierdzia Bożego*);
- s. Zofia od Oczyszczenia NMP vel od Matki Boskiej Gromnicznej.
- s. Karola od Matki Serca Jezusowego, potem od Słowa Wcielonego.

Jak wynika z zestawienia, poza ostatnim wypadkiem nie są to sytuacje przyjęcia całkiem nowego predykatu, ale zmiana jakiegoś jego elementu, skrócenie lub wybranie innej nazwy odnoszącej się do tego samego święta. Tylko ostatnia z wymienionych sióstr zmieniła predykat na znacznie różniący się od poprzedniego.

6. KLASYFIKACJA PREDYKATÓW

Podział predykatów opieram na klasyfikacjach Ewy Zmudy (Zmuda 2015) oraz Marzeny Łapińskiej (Łapińska 1999). Obie autorki używają podobnego podziału: na predykaty odnoszące się do kolejnych Osób Trójcy Świętej, do Maryi oraz inne kategorie

(np. *od Aniołów* lub *od Aniołów i świętych*). Moja klasyfikacja zawiera większość kategorii wyróżnionych przez Marzenę Łapińską i niektóre bardziej szczegółowe wyodrębnione przez Ewę Zmudę (np. predykaty odnoszące się do Jezusa w Eucharystii). Kategorię predykatów pochodzących od przywilejów Maryi, zastosowaną w pracy Marzeny Łapińskiej, ale moim zdaniem zbyt szeroką, podzieliłam na predykaty pochodzące od dogmatów maryjnych i tytułów maryjnych.

Predykaty podzieliłam na następujące kategorie:

I Odnoszące się do Boga i do przymiotów Bożych.
II Odnoszące się do Jezusa Chrystusa:
   1. odnoszące się do Imienia Jezusa Chrystusa;
   2. odnoszące się do narodzenia Chrystusa;
   3. odnoszące się do cielesności Jezusa (Serca, Krwi, Oblicza);
   4. odnoszące się do Męki Pańskiej;
   5. odnoszące się do życia chwalebnego Chrystusa;
   6. odnoszące się do Jezusa w Eucharystii;
   7. odnoszące się do tytulatury Chrystusa.
III Odnoszące się do Ducha Świętego.
IV Odnoszące się do Trójcy Świętej.
V Odnoszące się do Matki Bożej:
   1. odnoszące się do wydarzeń z życia Maryi;
   2. odnoszące się do Imienia Maryi;
   3. odnoszące się do Serca Maryi;
   4. odnoszące się do dogmatów maryjnych;
   5. odnoszące się do tytułów maryjnych;
   6. odnoszące się do miejsca kultu Matki Bożej.
VI Odnoszące się do św. Rodziny.
VII Odnoszące się do Aniołów i świętych.

6.1. Predykaty odnoszące się do Boga i przymiotów Bożych

W opisywanym przeze mnie materiale nie ma predykatów odnoszących się bezpośrednio do pierwszej Osoby Trójcy Świętej (np. *od Boga Ojca*). Do analizowanej kategorii zaliczyłam jednak predykaty odnoszące się do Boga w bardziej pośredni sposób lub wskazujące na jakieś Jego cechy. Są to predykaty: *od Opatrzności* (3 nadane predykaty), *od Woli Bożej* (12), *od Miłosierdzia Bożego* (11), *od Miłości Bożej* (7), *od Łaski Bożej* (3), *od Łaski Bożej i Miłosierdzia Bożego* (1).

6.2. Predykaty odnoszące się do Jezusa Chrystusa

Predykatów odnoszących się do Jezusa Chrystusa jest 38. Podzieliłam je na następujące podgrupy:

1. Predykaty odnoszące się do Imienia Jezusa Chrystusa.
   Są to predykaty, które wiążą się ze szczególnym nabożeństwem do Imienia Jezus, rozpowszechnionym w Kościele, czego świadectwem jest na przykład *Litania do Imienia Jezus* lub Święto Najświętszego Imienia Jezus. W tej grupie znajdują się 3 predykaty: *od Jezusa* (9), *od Pana Jezusa* (6) i *od Imienia Jezus* (9).
2. Predykaty odnoszące się do Narodzenia Chrystusa.
   Są to predykaty wiążące się w szczególny sposób z tajemnicą Wcielenia, czyli przyjęcia przez Boga ludzkiej natury. Jeden z nich – *od Słowa Wcielonego* (występujący 1 raz) – nawiązuje bezpośrednio do tego wyrażenia. Pozostałe odnoszą się do narodzenia Chrystusa: *od Bożego Narodzenia* (4), *od Narodzenia Pana Jezusa* (1), *od Żłóbka* (2). Szczególnie częsty jest predykat *od Dzieciątka Jezus* (20).
3. Predykaty odnoszące się do cielesności Jezusa (Serca, Krwi, Oblicza).
   Predykaty z tej grupy również wykazują bliski związek z tajemnicą Wcielenia, ponieważ wiążą się ze czcią oddawaną Chrystusowi w Jego ludzkiej, cielesnej naturze. Trzy predykaty odwołują się do kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa: *od Serca Jezusowego* (28), *od Serca Pana Jezusa* (4) i *od Serca Jezusa* (3). Dwie tajemnice zakonne odnoszą się do Krwi Chrystusa: *od Krwi Przenajświętszej* (2) oraz *od Krwi Przenajdroższej* (3), natomiast jedna – do czci oddawanej Jego Obliczu: *od Oblicza Pana Jezusa* (4).
4. Predykaty odnoszące się do Męki Pańskiej.
   Znaczna część predykatów odnosi się do męki i śmierci Chrystusa. Wiążą się one z męką Chrystusa w ogólności: *od Męki Pańskiej* (15) lub z jej konkretnymi etapami: *od Ogrójca* (5), *od Cierniowej Korony* (5). Najwięcej predykatów z tej kategorii ma związek ze śmiercią krzyżową Jezusa. Są to predykaty *od Krzyża* (6), *od Jezusa Ukrzyżowanego* (7), *od Pana Jezusa Ukrzyżowanego* (4), *od Ukrzyżowanego* (2), *od Ukrzyżowanego Zbawiciela* (1) oraz *od Ukrzyżowania Pana Jezusa* (1). Seria kilku podobnych predykatów wiąże się ze czcią oddawaną ranom Chrystusa: *od Pięciu Ran Pana Jezusa* (5), *od Pięciu Ran* (3), *od Pięciu Ran Zbawiciela* (2), *od Pięciu Ran Jezusa* (1), *od Pięciu Ran Chrystusowych* (1).
5. Predykaty odnoszące się do życia chwalebnego Chrystusa.
   W tej grupie znajdują się trzy predykaty. 2 z nich odnoszą się do Zmartwychwstania Chrystusa: *od Zmartwychwstania* (8) i *od Pana Jezusa Zmartwychwstałego* (1), a jeden do Wniebowstąpienia: *od Wniebowstąpienia* (4).
6. Predykaty odnoszące się do Jezusa w Eucharystii.
   Są to dwa tożsame znaczeniowo, licznie nadawane predykaty: *od Przenajświętszego Sakramentu* (30) i *od Najświętszego Sakramentu* (12).
7. Predykaty odnoszące się do tytulatury Chrystusa.
   W tej kategorii umieściłam predykaty wiążące się z tytułami nadawanymi Jezusowi w *Biblii* lub nabożeństwach. Są to predykaty: *od Chrystusa* (2), *od Zba-*

wiciela (5), *od Jezusa Nazareńskiego* (1), *od Dobrego Pasterza* (4), *od Jezusa Miłosiernego* (1).

6.3. Predykaty odnoszące się do Ducha Świętego

Do Trzeciej Osoby Trójcy Świętej odnosi się tylko jeden, za to noszony dość często, predykat *od Ducha Świętego* (14).

6.4. Predykaty odnoszące się do Trójcy Świętej

Z tajemnicą Trójcy Świętej wiążą się 2 predykaty: *od Trójcy Przenajświętszej* (7) i *od Trójcy Świętej* (2).

6.5. Predykaty odnoszące się do Matki Bożej

Do Matki Bożej odnosi się 30 różnych predykatów. Jest to nieco mniej niż liczba predykatów odnoszących się do Chrystusa, są za to bardziej różnorodne. Podzieliłam je na następujące grupy:

1. Predykaty odnoszące się do wydarzeń z życia Maryi.
   Wiążą się one z wydarzeniami z życia Matki Bożej, znanymi z Pisma Świętego lub apokryfów. Wszystkie wydarzenia, które były inspiracją do utworzenia predykatów, są wspominane w kalendarzu liturgicznym jako osobne święta lub uroczystości. Predykaty zainspirowane wydarzeniami z życia Maryi to:
   - *od Narodzenia NMP* (1) – predykat odnosi się do Narodzenia Matki Bożej świętowanego 8 września.
   - *od Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny* (4) – predykat związany z momentem, kiedy Maryja jako kilkuletnia dziewczynka została oddana Bogu i rozpoczęła służbę w świątyni Jerozolimskiej. Wydarzenie to wspominane jest 21 listopada.
   - *od Zwiastowania* (6) – predykat odnosi się do momentu, w którym archanioł Gabriel zwiastował Maryi narodzenie Chrystusa. Zwiastowanie Pańskie jest uroczystością obchodzoną 25 marca.
   - *od Oczyszczenia NMP* (1) – predykat wiąże się z ofiarowaniem Chrystusa w świątyni 40 dni po Jego narodzeniu. Jednym z nakazanych obrzędów przy tej okazji była ceremonia oczyszczenia matki dziecka. Do Soboru Watykańskiego II święto Ofiarowania Pańskiego, obchodzone 2 lutego, miało charakter bardziej maryjny i nosiło nazwę *Oczyszczenia NMP* lub *Matki Bożej Gromnicznej* (Internetowa Liturgia Godzin 2025, dostęp: 3.02.2025).
   - *od Wniebowzięcia* (12) – predykat wiąże się ze świętowanym uroczyście 15 sierpnia wzięciem Maryi z ciałem i duszą do nieba.

Do predykatów związanych z wydarzeniami z życia Maryi można by zaliczyć też predykaty, które odnoszą się do Jej Niepokalanego Poczęcia. Umieszczam je jednak w osobnej kategorii imion związanych z dogmatami maryjnymi.

2. Predykaty odnoszące się do Imienia Maryi.
   W tej grupie znajduje się jeden predykat – *od Imienia Maryi* (1). Imię Maryi czczone jest w Kościele podobnie jak Imię Jezus, a w liturgii wspominane jest 12 września.
3. Predykaty odnoszące się do Serca Maryi.
   Z kultem Serca Maryi związane są 2 predykaty: *od Serca Maryi* (21) oraz *od Serca Matki Boskiej* (1).
4. Predykaty odnoszące się do dogmatów maryjnych.
   Do tej kategorii zaliczyłam tajemnice zakonne, które wiążą się z treścią uroczyście ogłoszonych dogmatów dotyczących Matki Bożej. W badanym zbiorze znajdują się predykaty związane z dwoma dogmatami. Pierwszym z nich jest dogmat o Bożym Macierzyństwie Maryi, ogłoszony na soborze w Efezie w 431 roku, do którego odnoszą się predykaty *od Matki Boskiej* (7) oraz *od Macierzyństwa NMP* (1). Drugi dogmat to ogłoszony w 1854 roku dogmat o Niepokalanym Poczęciu Maryi, szczególnie istotny dla Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP. Pochodzą od niego następujące predykaty: *od Niepokalanego Poczęcia NMP* (38), *od Niepokalanego Poczęcia* (4), *od Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej* (1) i *od Niepokalanie Poczętej* (1). *Predykat od Niepokalanego Poczęcia NMP* jest najczęściej występującym predykatem w latach 1859–1912.

   W 1950 roku jako dogmat zatwierdzono również Wniebowzięcie Matki Bożej, jednak predykat *od Wniebowzięcia* zaliczyłam do predykatów odnoszących się do wydarzeń z życia Maryi ze względu na fakt, że Wniebowzięcie nie było jeszcze dogmatem w okresie, którym się zajmuję.
5. Predykaty odnoszące się do tytułów maryjnych.
   W tej grupie umieściłam tajemnice zawierające tytuły nadawane Matce Bożej. Łączą się one z różnymi określeniami i wezwaniami Maryi, na przykład z *Litanii loretańskiej*, nabożeństwami, wizerunkami oraz obchodzonymi w Kościele świętami. Do tej grupy należą następujące predykaty:
   od Matki Najświętszej (1),
   od Matki Boskiej Bolesnej (12),
   od Matki Boskiej Nieustającej Pomocy (11),
   od Królowej Korony Polskiej (5) i *od Matki Boskiej Królowej Korony Polskiej* (1),
   od Matki Bożej Różańcowej (4),
   od Matki Boskiej Anielskiej (3),
   od Matki Serca Jezusowego (2) i *od Matki Bożej Królowej Serca Jezusowego* (1),
   od Matki Bożej Gromnicznej (2),
   od Matki Boskiej Dobrej Rady (2),

od Matki Boskiej Łaskawej (1)[3],
od Matki Bożej Wspomożenia Wiernych (1),
od Matki Boskiej Pocieszenia (1).

6. Predykaty odnoszące się do miejsca kultu Matki Bożej.
   Do tej grupy należą 2 predykaty, związane z wizerunkami w sanktuarium jasnogórskim oraz w Ostrej Bramie w Wilnie: *od Matki Boskiej Częstochowskiej* (3) i *od Matki Boskiej Ostrobramskiej* (1).

6.6. Predykaty odnoszące się do Świętej Rodziny

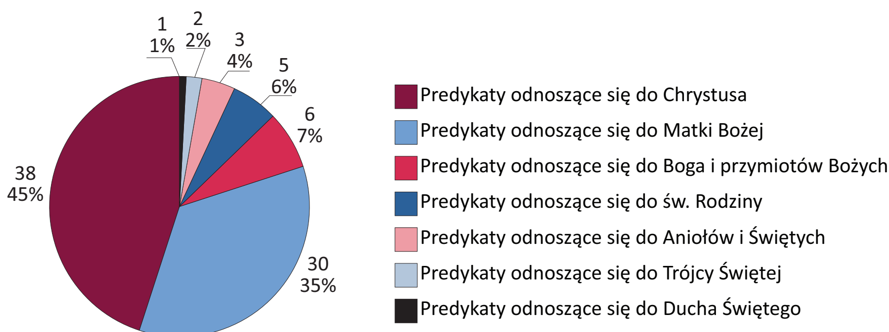
Do tej grupy zaliczyłam predykaty odnoszące się do Świętej Rodziny, a więc Jezusa, Maryi i Józefa, a także tylko do Jezusa i Maryi lub tylko do Świętego Józefa. Jest 5 takich tajemnic: *od Świętej Rodziny* (6), *od Najświętszej Rodziny* (1), *od Jezusa, Marii i Józefa* (1), od *Jezusa i Maryi* (6) oraz *od św. Józefa* (8).

6.7. Predykaty odnoszące się do Aniołów i świętych

W tej grupie umieściłam predykaty odwołujące się w swojej treści do Aniołów – *od Anioła Stróża* (3) oraz *od Aniołów* (4) lub świętych – *od Wszystkich Świętych* (2). W latach 1859–1912 nie nadano żadnego predykatu odnoszącego się do pojedynczych świętych innych niż Matka Boża i św. Józef, inaczej niż np. w zakonie karmelitańskim, gdzie predykaty zawierające imiona świętych, np. *od św. Antoniego* lub *od św. Zofii*, zdarzały się dość często (zob. Zmuda 2019, 138–139).

Podział wszystkich analizowanych predykatów na poszczególne kategorie przedstawiłam na wykresie 1.

Wykres 1. Podział predykatów w zgromadzeniu sióstr niepokalanek

Źródło: opracowanie własne.

[3] Ten predykat mógłby również odnosić się do wizerunku Matki Bożej Łaskawej we Lwowie (zwłaszcza że nosząca go siostra pochodziła z Ukrainy). Nie jest to jednak tak bezpośrednie nawiązanie jak przy predykatach w kategorii związanych z miejscami kultu.

7. MOŻLIWE MOTYWACJE ORAZ ZALEŻNOŚCI PRZY WYBORZE PREDYKATÓW

7.1. Osobiste nabożeństwo

Predykaty w Zgromadzeniu Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP miały „charakter szczególnego nabożeństwa do określonego podmiotu wiary czy przedmiotu kultu" (Łapińska 1999: 6). Czasem były dobierane do konkretnych sióstr i odzwierciedlały szczególną duchowość danej osoby. Większości takich motywacji nie da się zbadać ze względu na brak źródeł, jest jednak kilka wypadków, kiedy taką zależność można zaobserwować. Wiadomo, że s. Olga od Matki Boskiej miała szczególne nabożeństwo maryjne, co wiązało się z jej konwersją z judaizmu, na którą wpływ miały między innymi wizerunki Matki Bożej (Jabłońska-Deptuła 1993: 297). Predykat s. Hieronimy od Zmartwychwstania ma zapewne związek z jej przywiązaniem do o. Hieronima Kajsiewicza, przełożonego zmartwychwstańców, który był jej wujem. Hipotezę o podobnej motywacji można postawić w wypadku s. Marii od Zmartwychwstania, jednej z pierwszych sióstr, bardzo przywiązanej do pierwszej założycielki zgromadzenia i zmartwychwstańców (Jabłońska-Deptuła 1993: 293). Z kolei predykat *od Matki Boskiej Ostrobramskiej*, wiążący się z obrazem Matki Bożej Miłosierdzia czczonym w Ostrej Bramie w Wilnie, otrzymała siostra pochodząca z Litwy. Tego typu motywacje są trudne do zbadania ze względu na brak danych, można jednak przypuszczać, że było ich więcej.

7.2. Nowe nabożeństwa w Kościele

Wiele z nadawanych predykatów ma związek z konkretnymi nabożeństwami i formami kultu. Niektóre z nich były obecne w Kościele od wielu wieków, np. cześć oddawana Maryi jako Matce Boga, nabożeństwo do Męki Pańskiej czy Najświętszego Sakramentu. Inne, choć również zakorzenione w Tradycji Kościoła, wyodrębniły się lub upowszechniły później. Niektóre z predykatów nadawanych w latach 1859–1912 wiążą się właśnie z takimi nabożeństwami.

Kult Najświętszego Serca Jezusa

Serce Jezusa czczone było przez wielu świętych już w okresie średniowiecza. Szczególne ożywienie i rozpowszechnienie tego nabożeństwa nastąpiło jednak za sprawą objawień francuskiej wizytki Marii Małgorzaty Alacoque w latach 1673–1675. W 1864 roku papież Pius IX beatyfikował ją, a w roku 1856 rozszerzył święto Serca Pana Jezusa na cały Kościół. Nabożeństwo do Serca Jezusowego rozpowszechniał gorliwie Leon XIII, który w 1899 roku dokonał poświęcenia Kościoła i rodzaju ludzkiego Sercu Jezusowemu. W XIX wieku pojawiła się również *Litania do Najświętszego*

Serca Jezusa, odmawiana szczególnie w czerwcu (zob. Internetowa Liturgia Godzin 2025, dostęp: 3.02.2025). Do kultu Serca Jezusowego nawiązują predykaty *od Serca Pana Jezusa*, *od Serca Jezusa* i *od Serca Jezusowego*, noszone przez 35 sióstr.

Z kultem Serca Jezusa nierozerwalnie łączy się też nabożeństwo do Serca Maryi. Szczególnym propagatorem kultu obydwu Serc był żyjący w XVII w. św. Jan Eudes. W latach 1859–1912 predykat związany z kultem Serca Maryi *(od Serca Maryi* lub *od Serca Matki Boskiej*) nosiły 22 niepokalanki.

Ciekawym połączeniem charyzmatu maryjnego i nabożeństwa do Serca Jezusowego są predykaty *od Matki Serca Jezusowego* i *od Matki Bożej Królowej Serca Jezusowego*.

Kult Najdroższej Krwi Chrystusa

Nabożeństwo do Krwi Chrystusa obecne było już w średniowieczu, jednak w 1849 r. papież Pius IX ustanowił osobną uroczystość Najdroższej Krwi Jezusa, a Pius X przeniósł ją na 1 lipca. Cały lipiec jest w szczególny sposób poświęcony Krwi Chrystusa (zob. Internetowa Liturgia Godzin 2025, dostęp: 3.02.2025). Predykaty związane z tym nabożeństwem nosiło 5 sióstr.

Kult Matki Bożej Niepokalanej

Niepokalane Poczęcie NMP jest patronalną tajemnicą zgromadzenia sióstr niepokalanek. Stanowi dla nich wzór czystości, świętości i wyłącznego oddania Bogu. Kult Maryi Niepokalanej był również ważnym punktem odniesienia w wychowaniu dziewcząt w szkołach niepokalańskich (Myszka 2005: 267).

Już w średniowieczu Maryja była określana jako *niepokalanie poczęta*, a więc od początku swojego istnienia zachowana od grzechu pierworodnego. Takie sformułowanie budziło jeszcze wątpliwości niektórych teologów, stopniowo były one jednak wyjaśniane, a Niepokalane Poczęcie powszechnie przyjmowane, czego dowodem jest między innymi popularność *Godzinek o Niepokalanym Poczęciu NMP* (zob. Fros, Sowa 1996–2007, t. 4: 118). Nabożeństwo do Matki Bożej Niepokalanej rozpowszechniło się jednak szczególnie, kiedy Pius IX uroczyście ogłosił Niepokalane Poczęcie jako dogmat wiary w bulli *Ineffabilis Deus* 8 grudnia 1854 r. Właśnie w tym roku do Rzymu przybyła Marcelina Darowska. Nabożeństwo to wiąże się również z objawieniami w Lourdes, gdzie 4 lata po ogłoszeniu dogmatu Maryja przedstawia się słowami „Jestem Niepokalane Poczęcie".

Predykat *od Niepokalanego Poczęcia NMP* był w badanym okresie, a także i później (zob. Łapińska 1999), najczęściej nadawanym w zgromadzeniu sióstr niepokalanek. Była to również tajemnica, którą do swojego imienia dodała m. Marcelina Darowska. W latach 1859–1912 nosiło ją 38 sióstr, a łącznie z innymi predykatami odnoszącymi się do tego dogmatu – 44 siostry.

Kult św. Józefa

Kult św. Józefa jako jednego z najważniejszych świętych rozpowszechnił się szczególnie za sprawą św. Teresy z Avila, reformatorki karmelu. W późniejszym czasie był propagowany przez kolejnych papieży i teologów. W 1889 roku Leon XIII wydał encyklikę *Quamquam pluries* o św. Józefie. Z kolei Pius X zatwierdził *Litanię do św. Józefa* do publicznego odmawiania (zob. Internetowa Liturgia Godzin 2025, dostęp: 3.02.2025). W badanym zbiorze jest 8 sióstr noszących predykat *od św. Józefa* i jest to jedyny święty oprócz Matki Bożej, którego imię znalazło się w tajemnicach zakonnych niepokalanek z tego okresu. Z kultem św. Józefa związane były również predykaty *od Świętej Rodziny*, *od Najświętszej Rodziny*, *od Jezusa, Marii i Józefa*.

7.3. Motywacja kalendarzowa

Z 426 sióstr, których data wstąpienia do nowicjatu jest znana, 50 otrzymało predykaty nawiązujące do daty obłóczyn. Ceremonia ta w zgromadzeniu sióstr niepokalanek odbywała się najczęściej 8 grudnia, w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP. W tym dniu habit i imię zakonne przyjęło 171 sióstr, a więc 40%. 136 sióstr obłóczono w maju, miesiącu poświęconym szczególnie Matce Bożej. Dość częstą datą był również 15 sierpnia, uroczystość Wniebowzięcia NMP (29 sióstr).

Ze wszystkich sióstr, które nosiły predykat związany z Niepokalanym Poczęciem, 22 (50%) zostały przyjęte do nowicjatu właśnie 8 grudnia. Było to 13% wszystkich sióstr, których obłóczyny odbyły się w tę uroczystość. Z 29 sióstr obłóczonych 15 sierpnia 5 nosiło predykat *od Wniebowzięcia*.

Inne święta, z którymi wiążą się predykaty sióstr, to np. Wielkanoc (predykat *od Zmartwychwstania*), Wniebowstąpienie Pańskie (*od Wniebowstąpienia*), Zesłanie Ducha Świętego (*od Ducha Świętego*) czy Ofiarowanie Najświętszej Maryi Panny (*od Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny*).

7.4. Związki między imieniem a predykatem

W wypadku kilku sióstr można zauważyć bliższy związek między ich imieniem zakonnym i tajemnicą. Są to:

- s. Tadea od Królowej Korony Polskiej – zarówno jej imię (związane zapewne z noszonym przez nią nazwiskiem *Kościuszko*), jak i tajemnica niosą silne znaczenie patriotyczne.
- s. Kazimiera od Królowej Korony Polskiej – imię nawiązuje do św. Kazimierza Jagiellończyka, patrona Polski, natomiast predykat do Matki Bożej Królowej Polski.
- s. Małgorzata od Serca Jezusowego – zarówno imię, jak i predykat nawiązują do św. Małgorzaty Marii Alacoque, znanej z objawień Serca Pana Jezusa. Siostra, która je nosiła, wstąpiła do nowicjatu dokładnie 4 lata po jej beatyfikacji.

- s. Hieronima od Zmartwychwstania – imię oraz predykat można łączyć z jej przywiązaniem do wuja, o. Hieronima Kajsiewicza, przełożonego zgromadzenia zmartwychwstańców.
- s. Józefa od Pana Jezusa Ukrzyżowanego vel od Ukrzyżowanego Zbawiciela – imię w zestawieniu z predykatem może być nawiązaniem do pierwszej założycielki niepokalanek, Józefy Karskiej, a w zgromadzeniu s. Józefy od Jezusa Ukrzyżowanego. Z kolei zmiana predykatu mogłaby wynikać z chęci uniknięcia zbyt podobnego predykatu przy takim samym imieniu.

Wymienione wyżej przykłady są jednak wyjątkowymi przypadkami, zwykle predykat nie wchodzi w związek z imieniem zakonnym lub trudno rozstrzygnąć, czy był on zamierzony. Przykładem może być s. Ładysława od Imienia Jezus, której imię pochodzi zapewne od bł. Władysława z Gielniowa, wielkiego czciciela Imienia Jezus, jednak predykat *od Imienia Jezus* był również bardzo rozpowszechniony w zgromadzeniu i mógł zostać nadany bez związku z imieniem.

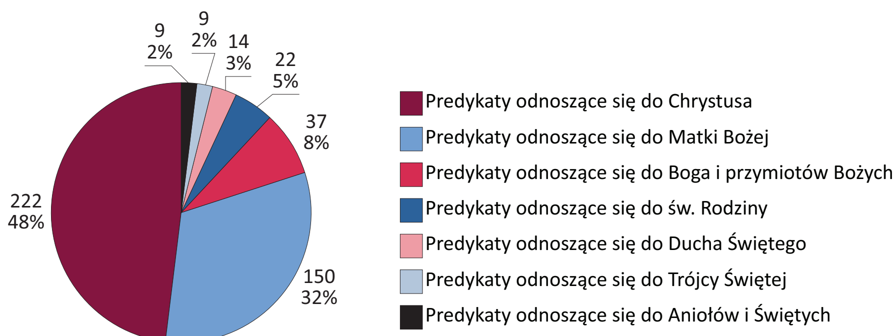
8. PODSUMOWANIE

Najwięcej predykatów w analizowanym zbiorze odnosi się do Chrystusa – jest to 38 różnych tajemnic zakonnych. 30 predykatów odnosi się do Matki Bożej. Predykaty należące do pozostałych kategorii są dużo mniej różnorodne – 6 z nich nawiązuje do Boga i przymiotów Bożych, 5 – do świętej Rodziny, 6 – do Aniołów i Świętych, 2 – do Trójcy Świętej i jeden do Ducha Świętego.

Kategorią najliczniej reprezentowaną w analizowanym zbiorze są predykaty odnoszące się do Chrystusa. Nosiły je 222 siostry (48%). Najczęściej nadawanymi predykatami w tej grupie były te związane z Męką Chrystusa. Bardzo częste były również tajemnice odnoszące się do Matki Bożej – nosiło je 150 sióstr (32%). W tej grupie najczęściej nadawano predykaty związane z dogmatami maryjnymi, przede wszystkim z dogmatem o Niepokalanym Poczęciu. Predykaty odnoszące się do Boga i przymiotów Bożych nadano 37 razy (8%), do świętej Rodziny – 22 razy (5%), do Ducha Świętego – 14 razy (3%), do Trójcy Świętej – 9 razy (2%), do Aniołów i Świętych – również 9 razy (2%). Popularność predykatów należących do poszczególnych kategorii przedstawiłam na wykresie 2. Ich proporcje okazały się zbliżone do proporcji jednostek antroponimicznych w każdej kategorii (por. wykres 1).

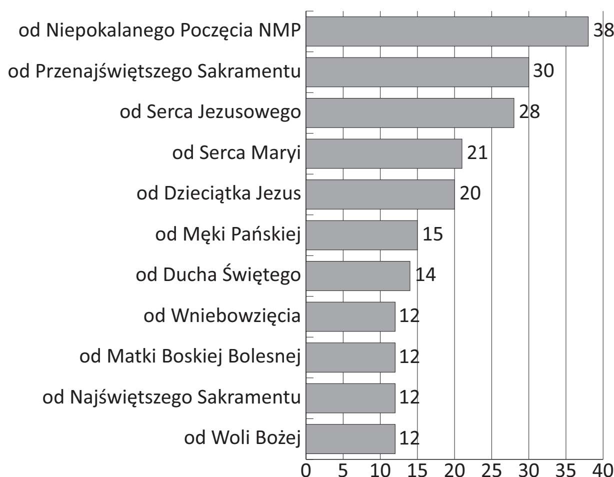
13 predykatów występuje w zbiorze więcej niż 10 razy. 46 nadano od 2 do 10 razy. 26 predykatów nadano w badanym okresie tylko raz. Na wykresie 3. przedstawiłam 11 najczęściej występujących tajemnic zakonnych. Najliczniej występującym predykatem jest predykat *od Niepokalanego Poczęcia NMP*, noszony przez 38 sióstr (8%). Licznie występowały również inne predykaty maryjne: *od Serca Maryi*, *od Wniebowzięcia* oraz *od Matki Boskiej Bolesnej*. Dowodem czci dla Chrystusa

Wykres 2. Częstość występowania predykatów

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 3. Najpopularniejsze predykaty

Źródło: opracowanie własne.

obecnego w Eucharystii są predykaty *od Przenajświętszego Sakramentu* i *od Najświętszego Sakramentu*. O rozpowszechnionym kulcie Serc Jezusa i Maryi świadczy obecność wśród najczęstszych predykatów tajemnic *od Serca Jezusowego* i *od Serca Maryi*. Dwie inne – *od Męki Pańskiej* i *od Matki Boskiej Bolesnej* – mają silny związek z pobożnością pasyjną. Bardzo licznym predykatem, nadanym aż 20 razy, był predykat *od Dzieciątka Jezus*. Często pojawia się również tajemnica *od Woli Bożej*, co można wiązać ze szczególną rolą zawierzenia Bogu i zdania się na Jego wolę w dziejach zgromadzenia.

Analiza predykatów i częstości ich nadawania wykazała, że wiele z nich można odnieść do nowych lub bardzo rozpowszechnionych na przełomie XIX i XX wieku

form kultu i nabożeństw, na przykład do Najświętszego Serca Pana Jezusa. Pozwala to sądzić, że zgromadzenie sióstr niepokalanek było przejęte aktualnym życiem Kościoła i wsłuchane w jego nauczanie. Potwierdzałoby to tezę, że nie tylko imiona zakonne, lecz także predykaty są nadawane nie w oderwaniu od czynników społecznych czy historycznych, ale w związku z życiem społeczeństwa, kraju i Kościoła. Jednocześnie mogą one pokazać atmosferę panującą wewnątrz danego zgromadzenia i dostarczyć pewnych informacji o tworzących je osobach.

Interesujące byłoby zapewne porównanie predykatów nadawanych w zgromadzeniu w różnych okresach jego istnienia – analizowanych przeze mnie predykatów z czasów założycielki zgromadzenia, tych nadawanych później w XX w., w części opisanych przez Marzenę Łapińską (Łapińska 1999), a także nadanych w ciągu ostatnich dwudziestu kilku lat. Takie badania, nie tylko zresztą w wypadku sióstr niepokalanek, mogłyby pokazać, czy w antroponimii zakonnej zachodziły na przestrzeni lat jakieś zmiany i czego one dotyczyły. Ciekawe byłoby też zestawienie ze sobą predykatów nadawanych w różnych zakonach i zgromadzeniach o odmiennej tradycji, historii i charyzmacie, co jak dotąd nie zostało zrobione.

Bibliografia

Benedyktyni tynieccy red. 2012. *Mszał rzymski*. Warszawa: Wydawnictwo Lancea (reprint z 1963 r.).

Borkowska, M. 2017. *Życie codzienne polskich klasztorów żeńskich w XVII–XVIII wieku*. Kraków: Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów.

Citko, L. 1999. *Imiona mnichów Ławry Supraskiej*. W: *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*, red. Z. Abramowicz, L. Dacewicz, s. 75–80. Białystok: Wydawnictwo Libra.

Citko, L. 2000. *Imiona zakonne oo. Bazylianów z Supraśla (XVII w.)*. W: *Nazwy własne na pograniczach kulturowych: materiały z Międzynarodowej Konferencji Onomastycznej, Białystok – Białowieża, 12–13 VI 2000*, red. Z. Abramowicz, L. Dacewicz, s. 57–61. Białystok: Wydawnictwo Libra.

Czaplicka-Jedlikowska, M. 2008. *Preferowane wartości w wyborze imienia zakonnego w Zgromadzeniu Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w prowincji poznańskiej*. W: *Język, społeczeństwo, wartości*, red. E. Laskowska, I. Benenowska, M. Jaracz, s. 97–115. Bydgoszcz: Bydgoskie Towarzystwo Naukowe.

Czaplicka-Jedlikowska, M. 2021. Imiona bydgoskich bernardynów na tle uniwersalistycznych wartości kultury staropolskiej. *Prace Językoznawcze* 23 (2), s. 155– 167.

Fros, H., Sowa, F. 1996–2007. *Księga imion i świętych*, t. 1–6. Kraków: Wydawnictwo WAM.

Internetowa Liturgia Godzin 2025. Online: https://brewiarz.pl/czytelnia/liturgia.php3 [dostęp: 3.02.2025].

Jabłońska-Deptuła, E. 1993. *Niepokalanki w polskim trwaniu*. Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów.

Kosyra-Cieślak, H., Szymczak, R., Siostry Niepokalanki 2004. *Poszłam siać do Polski… i wzeszło*, t. 1–4. Szymanów: Wydawnictwo Sióstr Niepokalanek.

Łapińska, M. 1999. *Imiennictwo sióstr ze Zgromadzenia Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny z lat 1857–1998*. Bydgoszcz: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy.

Łapińska, M. 2004. *Motywacje wyboru imion zakonnych w Zgromadzeniu Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*. W: *Nazwy mówią*, red. M. Pająkowska-Kensik, M. Czachorowska, s. 74–79. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego.

Łoziński, B. 2002. *Leksykon zakonów w Polsce. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego*. Warszawa: Katolicka Agencja Informacyjna.

Myszka, A.D. 2005. *Cześć Niepokalanie Poczętej w charyzmacie Sióstr Niepokalanek*. W: *Niepokalane Poczęcie i życie chrześcijańskie*, red. D. Mastalska, s. 259–268. Częstochowa–Niepokalanów: Polskie Towarzystwo Mariologiczne.

Sochacka, S. 2001. Uwarunkowania kulturowo-religijne nadawania imion w zgromadzeniach zakonnych (na przykładzie Śląska). *Studia Śląskie* 60, 113–128.

Sochacka, S. 2003. *Imiennictwo żeńskich zgromadzeń zakonnych*. W: *Metodologia badań onomastycznych*, red. M. Biolik, s. 245–254. Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

Sochacka, S. 2015. *Imiona zakonne i ich funkcje*. W: *Funkcje nazw własnych w kulturze i komunikacji*, red. I. Sarnowska-Giefing, M. Balowski, M. Graf, s. 593–602. Poznań: Instytut Naukowo--Wydawniczy Maiuscula.

Szewczyk, Ł.M. 2000a. *Imiona sióstr klarysek od wieczystej adoracji (problem motywacji)*. W: *Vlastnémená v jazyku a spoločnosti. 14. slovenska onomasticka konferencia*, red. J. Krško, M. Majtan, s. 177–188. Bratislava-Banskó Bystrica: Jazykovedný ústav Ludovíta Štúra SAV.

Szewczyk, Ł.M. 2000b. *Kultowe i kulturowe znaczenie imiennictwa wybranych polskich zakonów żeńskich (na przykładzie imion sióstr franciszkanek)*. W: *Inspiracje chrześcijańskie w kulturze Europy. Materiały z konferencji 11–14 maja 1999 r.*, t. 1, s. 429–444. Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie.

Wieczorek, E. 2010. Imiona sióstr karmelitanek Dzieciątka Jezus *z* drugiej połowy XX wieku. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica* 5, s. 277–289.

Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP 2025. Online: https://www.niepokalanki.pl [dostęp: 3.02.2025].

Zmuda, E. 2015. *Imię zakonne – znakiem religijności i tożsamości*. W: *Język tożsamości*, red. G. Cyran, E. Skorupska-Raczyńska, s. 209–222. Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jakuba z Paradyża.

Zmuda, E. 2016. Badania nad imionami zakonnymi. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica* 11, s. 152–159.

Zmuda, E. 2017. (Nie)zależność imion zakonnych od chrzestnych na przykładzie imion karmelitów bosych. *Socjolingwistyka* 31, 191–204.

Zmuda, E. 2019. *Imiona zakonne karmelitanek bosych (od XVII do pierwszej połowy XX w.)*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.

Zmuda, E. 2021. *Imiona zakonne karmelitów bosych (od XVII do XX w.)*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.

Zmuda, E. 2022. Perspektywy badań (teo)lingwistycznych nad imiennictwem zakonnym *w* Polsce. *Textus et Studia* 4, s. 105–113.

Religious predicates in the Congregation of the Sisters of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary as bestowed between 1859 and 1912

Summary

The article is concerned with religious predicates, or descriptors forming part of the religious name in some orders. It examines the predicates given in the Congregation of the Sisters of the Immaculate Conception (in Polish called: *niepokalanki*) between 1859 and 1912. The aim of the paper was to carry out an onomastic analysis of 85 predicates vested in 459 sisters, and to try to reach their motivations or possible connections between the given predicates and the extra-linguistic reality. The analysis has shown that the predicates of the nuns in the period under study were often strongly related to the life of the Catholic Church, and were meant to reflect the charism of the congregation.

Keywords: religious anthroponymy – religious name – Sisters of the Immaculate Conception – onomastics – predicates.

Trans. Marta Falkowska